

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 15. De impedimento ineptiæ, seu impotentia ad carnalem copulam,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

Sanchez in sequenti numero 28. docet non esse necessarium: sed sufficere ut concipiatur eo tempore, quod de matrimonio contrahendo conuenitur: atque femina errore ducta nubat, existimando personam esse primogenitum eam, quam in indiuiduo apprehendit, & matrimonium eligit. Secundum est, ut illa qualitas non sit vniuersalis, sed singularis: seu quæ ad vnam personam singularem sit contracta: ut primogenitum esse Petri. Nam alioqui non excluderet potius vnam personam, quam aliam. Tertium, ut consensus non feratur in personam præsentem, ut præsens est sed ut substat qualitati. Nam si quæ directe consentiat in personam præsentem, etiam si ab ea sit dolo decepta, eo quod diceret se primogenitum Petri, matrimonium erit validum, tanquam contractum cum sufficienti consensu contrahendi illud cum tali persona.

96. RESTAT dicamus de errore circa qualitatem conditionis ferulis, cui speciale est, ut quando antecedit matrimonium, reddat illud inualidum, si is qui contrahit cum eiusmodi errore sit libera conditionis. Ita enim habetur ex multis canonibus 29. qu. 2. & ex cap. Proposuit, & cap. fin. De coniugio feruorum. Ratioque est: quia in matrimonio contractum obligatio perpetua reddendi debitum coniugale, cui iniuste petitur: & is qui conditionis est ferulis, seu mancipium, multis modis potest per dominum suum impediri ne illud reddat. De hoc impedimento longam tractationem Sanchez instituit in quinque sequentibus disputationibus. Sed non est animus in commemorari, quia res est valde prolixa nec posita in vsu in hisce regionibus. Memoratum auctorem igitur legat qui volet de eis scire.

97. Adhuc restant duo de impedimento erroris vniuersæ notanda. Vnum est, quod iam antea insinuauimus: in aliis quidem contractibus, errorem circa rei quantitatem vel qualitatem reddere iure naturæ inualidum contractum de ea factum: ut si alicui vendatur vitulos equus pro bono, venditio inualida est ob errorem circa rei venditæ qualitatem. In matrimonio tamen errorem circa personæ qualitatem, non reddere ipsum inualidum, eo quod personæ qualitas nihil atineat ad matrimonij essentiam, ut ex antedictis auctis intelligitur. Et vero quantitas & qualitas rei, ad essentiam contractus qui circa eam celebratur, spectat hoc nomine, quod in illo habeatur ratio præcij rei, quod quidem ex quantitate & qualitate eiusdem rei, non autem ex sola substantia ipsius, sumitur.

98. Alterum est, quod quamuis duos tantum errores solcant Doctores assignare, quibus matrimonium redditur inualidum, nempe errorem circa personam, & errorem circa conditionem feruitutis: peccant tamen alij contingere, qui per defectum consensus reddat matrimonium inualidum: ut quando vna persona existimat alteram consentire nec consentit: tunc enim matrimonium esse inualidum habetur ex cap. Tua nos De sponsal. Item in casu, quo aliquis ex ignoracione iuris, vel consilio Confessarij deceptus, existimat matrimonium esse vbi non est, ex eoque errore ratum habet illud ipsum antea factum, quod reuera inualidum erat tanquam contractum: v. g. per metum grauem, vel per errorem circa personam: neque vlla ratione ratum habiturus esset, si inualiditatem sciisset. Nullum enim est in conscientia tale matrimonium, ut sentiunt Franciscus à Victoria in releq. De matrimonio parte i. in fine, Angelus Matrin. 2. §. 17. Syluest. Matrimonium 4. quest. 10. Rationem duplicem à Victoria reddit. Altera est, quod errore deceptus, non sit in tali casu quidquam noui agere, sed tantummodo ratum habere quod putat iam actum esse. Cum igitur matrimonium antea nullum reuera fuerit, postea quoque nullum erit. Altera est, quod is error sit circa aliquid, quod est de essentia matrimonij, nempe circa consentum (ad illius constitutionem penitus necessarium ob rationem quam includit contractus) cui nihil tam est contrarium quam error, ex lege, si per errorem, ff. De iurisdic. tione omnium Iudicum. Iam in casu proposito, error ex eo contingit, quod existimatum sit, matrimonium ibi reuera esse, vbi non erat. Enimvero talis hortandus est, ut ad vitandum scandalum retineat coniugem, adhibeatque novum consensum; quod si nollet, non videretur in conscientia cogendus.

CAPVT XV.

De impedimento ineptie, seu impotentie ad carnalem copulam.

SUMMARIUM.

- 99 Iure naturæ impotentia ad carnalem copulam impedit matrimonij validitatem. quodque ea sit duplex, naturalis & aduentitia.
- 100 De eo, quod talis impotentia debeat esse perpetua.
- 101 Carnalis copula coniugalis, ad matrimonij consummationem, requiritur ut vir semen virile effundat in vas feminæ: quod cum non potest, incapax est matrimonij.
- 102 Variorum casuum decisiones inde deductæ.
- 103 Sterilitas non facit incapacem matrimonij, cum qui capax est præditæ copulæ.
- 104 Impotentia perpetua ad copulam coniugalem ex quacunque causa proveniat, facit incapacem matrimonij: & signa provenientis ex maleficio acrem dicitur aduersus eam.
- 105 In dubio quod vincit non potest, præsumitur pro matrimonio: & quatenus peccet qui contrahit matrimonium dubitans an impotens sit.
- 106 De triennio experientie, quod ipsum non requiritur ad determinandum quando impotentia ad copulam perpetua esse satis cognoscitur.
- 107 Quod idem triennium requiritur, cum incertum est, impotentiam esse perpetuam: & a quo tempore ipsum sit computandum.
- 108 Coniux recedens à coniuge ob impotentiam, si id fiat ante experitum triennium experientie, revocari potest: non item si post.
- 109 Post consummationem ob impotentiam matrimonium, si in eo ratum esse deprehendatur, idem restitutum est.

VIR naturalis, qui impotens est ad carnalem copulam, impeditur matrimonium contrahere: quamvis enim copula ipsa non sit de matrimonij essentia, potestas tamen & obligatio ad illam est de eadem essentia. Unde sicut in aliis contractibus, ille iure naturæ inualidus est, quo quis obligat se ad id, quod præstare, non est in ipsius potestate: sic matrimonium inualidum est, quando is qui illud contrahit impotens est ad solvendum coniugi debitum copulæ coniugalis, ad quod reddendum se obligat. Pro quo facit quod impossibile non sit obligatio, ff. De regulis iuris: in mo ut habet regula sexta eodem titulo in 6. nemo possit ad impossibile obligari. Iam duplex esse potest talis impotentia: vna naturalis, quæ ex causis naturalibus oritur, siue per excessum, siue per defectum. Altera ab aduentitia, quæ opera dæmonis vel hominum, vi adhibita contingit. Illa significatur nomine frigiditatis quam soli viro accidere omnium sententia esse habet Sanchez lib. 7. d. sput. 92. sub initium. Aduentitia autem significatur nomine maleficii. Atque ij, qui priore impotentia laborant, frigidi: & qui posteriore, maleficii dicuntur in Decretalibus, titulo De frigidis & maleficiis: vbi hæc materia tractatur, ut & in decreto Gratiani 33. quest. 1.

Utque autem duas conditiones requirit ut matrimonij validitatem impediatur. Prior est, ut præcedat matrimonium ipsum. Nam subsequens non dissolvit illud, ex cap. Hi qui matrimonium 32. quest. 7. Et ratio est, quia matrimonij vinculum indissolubile est, ut habitum est in præced. cap. 4. Habere autem locum hanc conditionem, etiam si matrimonium ratum sit tantum nec consummatum, Sanchez lib. 7. disput. 102. ex eo confirmat, quod in eodem capitulo dicitur generaliter ob impotentiam superuenientem non posse coniugia solui: magnamque auctorum multitudinem in eandem sententiam refert. Ex quo in seq. disput. 103. aduerte, in dubio. An impotentia præcesserit: præsumitur præcessisse cum fuerit naturalis: secuta vero esse, cum fuerit accidentalitatis, ut ex maleficio proveniens. Ratio est, quod qualitas quæ est à natura, merito semper inesse creditur. Aduentitia vero non item, nisi contrarium probetur: quia præsumptio in dubio, militat pro qualitate naturali, qualis est potestas coeundi excludens dictam impotentiam. Quod

vide

vide plenius declaratam apud eundem authorem ibidem conclus. 5.

100. Posterior conditio est, vt talis impotentia sit perpetua, nam temporalis non reddit matrimonium inualidum, ex cap. Fratemitatis De frigidis & maleficiatis. In quo omnes conuenire Sanchez loco citat. num. 2. notat. Dicitur autem perpetuum impedimentum ex eod. cap. Fratemitatis (cuius declarationem ipse Sanchez late persequitur lib. 7. disputat. 93. quæstio. 2.) quod sint diuino miraculo, vel certe sine mortis periculo remoueri non potest humana opera. Adde aut sine periculo peccati mortalis, quod est malum maius morte corporis: quale periculum contingeret cum maleficio auferri non posset sine alio maleficio. Quod si posset impotentia ipsa auferri sine vitæ periculo, quamuis non sine graui cruciatu (de qua re Sanchez in ead. disp. 93. quæst. vltima) talem dolorem coniunx impotens pati teneretur: & ex charitate ne exponeret alterum coniugem periculo fornicationis: & ex iustitia, quia eo ipso quod se obligauit ad soluendum coniugale debitum: consequenter obligauit se ad illa quæ necessaria essent ad eum finem. Adde pari ratione, teneri aliquid ægritudinis periculum subire, argumento cap. 2. De coniugio leproforum, vbi deciditur matrimonium cum leproso esse validum.

Porro ex cap. vltimo De frigidis & malefic. quando dubium est num impotentia sit perpetua an temporalis: Ecclesia solet dare triennium per quod tales coniuges cohabitent, & dent fideliter operam consummando matrimonio: quo tempore elapso, si impedimentum perseueret, ipsum perpetuum esse præsumitur & consequenter nullum esse matrimonium. De qua re postea documento sexto. Quod si Ecclesia postea deprehenderit se deceptam fuisse, impedimentumve eiusmodi cessasse: cogit personam redire ad priorem coniugem iuxta cap. Requisita 33. quæst. prima. Id quod procedit siue impotentia naturalis fuerit, siue aduentitia, seu ex maleficio: prout notatum est à Gratiano in fine eiusdem quæstionis. Et patet: quia eo ipso, quod impedimentum cessat vnde cumque prouenerit, constat ipsum temporale, non perpetuum fuisse: atque adeo minime reddidisse matrimonium inualidum.

Caterum quidquid necessarium sit in hac materia tractanda vsurpare verba, à quibus pudor in communi sermone abstinere suadet: de ea tamen tacere non permittit necessitas habendi illius notitiam audiendo confessiones. Ideo subiciemus aliquot documenta, quæ eandem notitiam, saltem quoad fundamenta illius, contineant.

Documenta d. proposita in eptia, seu impotentia ad copulam coniugalem.

101. PRIMVM igitur est, Ad copulam coniugalem cuius impotentia impedit matrimonij validitatem, requiri vt sponsa intra vas sponse femine, seu in illud semen virile effundat. Pro quo in prius memorata disput. 92. num. 7. Sanchez magnam auctoritatem numerum adfert. Probat vero ex cap. Laudabilem De frigidis & maleficiatis, illis verbis, Vt iureiurando dicit quod nunquam per carnis copulam, vna caro effici fuissent: & tunc videtur quod mulier valeat ad secundas nuptias conuolare. Quibus verbis aperte significatur ad valorem matrimonij requiri copulam, per quam coniuges vna caro efficiuntur: ad quod requiritur feminis virilis effusio, per quam perficitur talis copula. Vbi aduerte quod Sanchez addit num. 10. matrimonium non esse censendum nullum, si vir non possit totum semen intra vas fundere, sed tantum partem, quæ recepta intra id ipsum vas, sit sufficiens ad efficiendum coniuges carnem vnam. Aduerte item quod item consequenter addit, & pro quo citat magnam numeram auctoritatum, ex parte etiam femine nasci matrimonij impedimentum, quando ea sic arcta fuerit, vt non possit intra vas semen virili recipere: quia perinde est in hac re, siue ex parte viri, siue ex parte femine confurgat impotentia seminandi intra vas: atque adeo ita consummandi matrimonium, vt coniuges efficiantur vna caro.

102. Inferri autem potest, quod Sanchez in eadem disput. 92. num. 13. habet multis auctoribus citatis si coniugale foeminarum ita abominabile apparere viro, vt nullatenus possit moueri

ad coitum cum illa; nec excitare possit concupiscentiam, censendum esse tunc interuenire impotentiam perinde matrimonij impeditiuam, ac prouenientem ex maleficio: atque adeo tale matrimonium dissolui, perseuerante eadem impotentia post præmissam trisennalem experientiam, adhibitis conuenientibus medijs ad abominationem eiusmodi vincendam. Ad quæ excogitanda hortandus est vir: femina vero vt munditie, ornatu, & affabilitate se viro amabilem exhibeat.

Inferri præterea potest pari ratione inualidum esse matrimonium Eunuchi carentis vtroque testiculo; non item, si tantum altero: vt à nemine negari notat Sanchez num. 14. quia vnus testiculus potest ministerium generationi necessarium exercere perfecte, sicut aliter solus oculus videndi actum perfecte exercet. Quod autem aliqui Doctores, quos idem auctor refert num. 15. & 16. existimant etiam vtroque testiculo carentis validum esse matrimonium, iam teneri non potest. Nam præterquam quod sententia contraria, & bona ratione nititur: quod scilicet talis non emittat verum semen sed solum quamdam aquosam materiam: & plurimos habet authores, quos idem Sanchez refert in sequenti num. 17. habetur constitutio (cuius idem quoque ibidem verba refert) edita à Sixto quinto anno Domini 1587. qua generaliter declaratur, quod Eunuchus priuatus vtroque testiculo, sit & semper fuerit omnino matrimonio inhabilis, etiam sciente & consentiente femina: ita ut contractum ab eo matrimonium sit nullum, irritum & inualidum.

Permittit tamen idem Pontifex, vt iuxta antiqua iura (textus est expressus in cap. Consultationi De frigidis & maleficiatis) possint commanere tanquam frater & soror ad officia domestica (de qua re Sanchez lib. 7. disput. 97. alias eos qui iam contraxerunt; iubet vt Nuncius Apostolicus, & Prælati curent separari, si appareat non vt caste simul viuant contraxisse, sed intentione quandoque conandi ad copulam, dum in eodem lecto dormiunt aut indulgere osculis & amplexibus. Idem vero quod de talibus Eunuchis, dicendum est de cæteris, qui cognoscuntur habere impedimentum: quandoquidem ratio est eadem.

Inferri adhuc potest, quod ipse Sanchez, in fine citatæ dissertationis 92. tractat: matrimonium non esse ex eo censendum inualidum, quod femina parere nequeat sine aperto periculo mortis: aut quod foetum mortuum edere soleat. Nam hoc vtrumque accidentarium est matrimonio, neutrumque obstat quin carnalis copula interueniat sufficiens ad matrimonij consummationem, & ad coniuges efficiendos duos in carne vna.

103. Inferri denique potest, quod idem latius tractat in sequenti disput. 93. quæst. 1. Impotentiam perpetuam respectu vnus femine & non aliarum, sufficere ad impediendam validitatem matrimonij respectu eiusdem femine, & non aliarum: cum vt supponimus, sint ad copulam coniugalem habiles, non item illa. Hincque in cap. finali 33. quæst. 1. impotentibus ob maleficio, conceditur vt dissoluto priori matrimonio, ad aliud transeant, si non potuerint sanari.

SECVNDVM documentum est: Impotentem ad generandum, seu steriliter seminantem, dummodo intra vas femine seminare possit, censeri aptum matrimonio. Hanc communem Doctorem & certam sententiam esse ait Henriquez lib. 12. cap. 7. §. 4. in margine, littera D. Patetque ex vsu Ecclesie: quam dissoluisse matrimonium aliquod propter sterilitatem, nunquam auditum est. Et ratio confirmatur: quia obligatio matrimonij non est tantum ad generandum, sed etiam, secundario saltem, ad remedium concupiscentie per habitam coniugalem copulam. Accedit quod generalis prollis non sit de necessitate matrimonij: ideo enim vir senex etiam decrepitus, cuius semen sterile est, contrahere potest, vt patet ex Dauide qui 3. Reg. cap. 1. contraxit cum Abisag Sunamitide. Adde etiam (quod Henriquez habet in eodem cap. 7. §. 3. faciens ad ad rem propositam, quodque late tractat Sanchez lib. 7. disput. 105.) Ecclesie vsu approbati matrimonium quod quis in articulo mortis eum concubina, quam nullo modo sperat se carnaliter vnquam cogniturum contrahit, vt liberos ex ea susceptos faciat legitimos. Adde

adhuc cum eodem *in sequenti* §. 4. quod femina sterilis naturali qualitate, non sit incapax matrimonij, vt patet ex illis, quæ in sacra Scriptura scribuntur, steriles contraxisse & in senectute diuino beneficio concepisse ex viris senibus vt Saram, ex Abraham: & Elizabeth, ex Zacharia: quorum coniugia fuisse vera matrimonia, non obstante sterilitate, nemo negabit.

104.

TERTIVM documentum est: Impotentiam naturalem ad coniugalem copulam, ex quacumque causa proveniat impedire matrimonij validitatem. Nam cum ex cap. finali 33. quæst. 1. id constet de maleficio, constabit maiore ratione de impotentia naturali: & pari ratione de quacumque simili impotentia aduentitia. Confirmatur: quia quæuis talis impotentia repugnat substantiæ matrimonij, ad quam spectat traditio potestatis ad carnalem copulam facta alteri, quam constat inanem nullamque esse interueniente impotentia perpetua ad eandem copulam. Pro quo multos auctores citat Sanchez lib. 7. disput. 98. nu. 2. & obpropositam rationem, annotat talem nullitatem esse de iure naturæ.

QUARTVM documentum est: An impotentia ad copulam coniugalem sit naturale impedimentum, an factum dæmonis, seu magicæ artis virtute, cognosci experimento: nempe vt habet Henriquez lib. 12. cap. 8. §. 2. aliis in margine citatis, quando ligatus ad vnam, est potens ad alias: nisi ex aliqua naturali qualitate provenire deprehenderetur: aut quando complexum vxoris exoptat quidem, sed dum tentat accedere, exhorrescit: iudicandum est impedimentum non à natura, sed à dæmone provenire. Aduersus quod vtendum est remedio tradito in cap. finali 33. quæst. 1. sacramentalis scilicet confessionis, lacrymarum, ac ieiuniorum orationum & elemosinarum largiorum: ac etiam exorcismorum, cæterorumque ad Ecclesiasticæ medicinæ munia pertinentium per Ecclesiæ ministros exhibendorum. Abstinentiam autem est omnino à maleficijs; etiam si vltro offerantur: quia vt exhiberi, sic admitti nequeunt licite, tanquam contraria iuri, tum diuino ex *Leuitici* 19. vers. 31. *Deuter.* cap. 18. vers. 10. & *1. Reg.* cap. 28. vers. 3. Tum Ecclesiastico, ex cap. Qui sine Salvatore 26. q. 2. Tum demum ciuili ex lege Nemo, Cod. De maleficijs & mathematicis. De hac re alios citans, tractat Sanchez libro 7. disput. 94. & duabus sequentibus: & nos egimus in præcedenti lib. 17. cap. 17. ad nostrum institutum sufficienter.

105.

QUINTVM documentum est: Quando veritur in dubio. An impotentia sit vera, sitque consummatum matrimonium necne, præsumendum esse pro matrimonio ipso, quod sit validum, si adhibita sufficienti diligentia idem dubium vinci non potuerit. Ratio vero est quod potentia ad copulam, de se sit naturalis homini, ideoque is præsumatur ad eam naturaliter potens: quem si contingat se impotentem asserere, incumbet ipsi onus probandi veram impotentiam: quam si non possit (prout contingit in proposito casu) certo probare, præsumetur vt diximus pro naturali potentia, ac subinde pro matrimonij validitate. Ita docet Sanchez lib. 7. disput. 103. num. 8. addens alia in confirmationem: sed proposita ratio nobis sufficere potest. Ex eodem vero *in sequenti* num. 10. aduerte, dubitantem sitne impotens, peccare si ad matrimonium transeat, antequam rei veritate diligenter inuestigata, dubium deposuerit. Ratio est, quia exponit se periculo celebrandi inualide matrimonij sacramentum: in eiusdem gratem iniuriam. Vnde in c. Dominus. De secundis nuptiis interdicitur transitus ad aliud matrimonium, quando non constat, sed adhuc dubium est, an prior coniux obierit.

106.

SEXTVM documentum est: Circa illud quod triennium experientia in cap. Laudabilem De frigidis & maleficis conceditur, cum post initium, nec consummatum matrimonium de impotentia deprehensa dubitatur sitne perpetua: multa esse notanda quæ Sanchez persequitur lib. 7. disput. 103. & quatuor sequentibus.

Primum est, de quo *in eadem* disp. 103. cum dantur signa necessario & euidenter ostendenda impotentiam, vt ætate esse virilia, aut esse cetera arida, aut mulierem arctam esse, aut virum per sententiam separatum esse ob frigiditatem: nullam temporis moram expectandam esse ad dissoluendum matrimonium. Ratio est, quia constante impotentia, & ideo

matrimonij nullitate, copulam permittere, esset, contra ius naturæ prohibens fornicationem. Quod si impotentia signa non sint omnino certa, sint tamen verosimiliter euidentia, nec etiam requiritur triennium experientia: sed tantum exigitur iuramentum coniugum afferentium se non posse coire: & septimæ manus propinquorum iurantium se credere eos verum dicere. Ratio est quia si impedimentum fere euidenter constet, non est opus expectare triennium, quod conceditur solum in casu dubij & obscuritatis rei. De quo tanquam decidendo in foro externo, nihil est quod plura dicamus: nisi quod tacendum non est illud quod idem author monet sub finem eiusdem disputationis: alter iudicandum esse de impotentia confligente ex maleficio, quam de cæteris, quia cum maleficio sit dæmonis operatio occulta & libera, non potest perinde cõstare de illius perpetuitate ac de cæteris impotentia causis quæ sunt naturales. Quocirca contentum est, vt ad dirimendum matrimonium ob impotentiam ex maleficio provenientem, non modo triennium experientia, verum etiam longius tempus à Iudice assignetur: in dicto simul consilio coniugibus, orationi vacent & operibus penitentia (congruenter cap. finali De frigidis & maleficis) vt vel sic Deus placatus coerceat dæmonem, quo desistat maleficio nocere.

Secundum est, Quando vterque coniux fatetur impotentiam, si ea sit incerta: ante matrimonij dissolutionem, desiderari triennium experientia concessum in cap. Laudabilem De frigidis & maleficis. Desiderari præterea iuramentum vtriusque coniugis fatentis impedimentum, ac etiam septimæ manus propinquorum, vel si hi desint, viciorum bonæ famæ: quia idem capitulum Laudabilem, tale quid requirit. Quæ de re late Sanchez disputat. 108. sequenti: vt & 109. de inspectione faciendâ per medicos aut matronas, quando vnus coniugum impotentiam affirmat, & alter negat: & 113. de illis matronis, quales esse debeant. Sed cum spectent maxime ad vsum fori externi: ea relinquimus apud ipsum videnda: contenti, pro intelligentia Doctorum, notare quod is habet disput. 108. num. 11. aliis citatis, iuramentum septimæ manus sic accipiendum esse, vt si vterque coniux fateatur impedimentum, cuiuslibet coniugis septem sanguinei iurent, vel is deficientibus, septem vicini cuiusque: ita ut debeant esse quatuordecim: qui tot penitentur in fauorem matrimonij, ne facile in eius dissolutione erretur. Quod si tantum alter coniux, altero negante, impedimentum fateatur soli septem propinqui fatentis iurare debent se credere ipsum dicere verum, quemad. idem habet disput. 109. num. 13. quia propinqui negantis, non sunt vocandi vt in fauorem fatentis iurent.

Tertium est: Tam in impedimento maleficijs, quam frigiditatis aut alterius defectus naturalis, triennium computandum esse à die copulae attentæ. Id quod habetur ex cit. cap. Laudabilem, vbi Pontifex decidit id ipsum triennium esse numerandum à tempore celebrati coniugij. Quod cum glossa verbo *Cel. hauri*, intelligendum esse de celebratione cõ attentione copulae, patet: quia cum idem triennium desinitur ad experiendam coniugis potentiam ad copulam, merito à tempore talis experientia computandus esse iudicatur. De hoc Sanchez late disput. 110. In sequenti 111. docens non esse necessarium, vt id tempus sit continuum est ad triennium complendum, oporteat interpolatum suppleri: non quidem metaphysice, quasi quodcumque breue tale tempus supplendum sit: sed moraliter vt sufficiat illud suppleri, quod prudens arbitrio est ita notabile, vt ob illius defectum triennij experientia, mortaliter loquendo, non censetur integra.

Quartum est: Quando nondum lapsum est ante memoratum triennium experientia, coniugem qui prætextu impotentia recessit, eogendum esse per censuram ad cohabitandum alteri, & permittendum vt talis experientia capiat: Ratio est, quia nulla datur excusatio copulae, tunc negatae, quandoquidem impotentia illa tanquam dubia, probanda est per triennij experientiam: qua proinde non premissa nulla subest causa recedendi: cogique debet recedens, redire ad coniugem, vt triennio cohabitationis, vacando copulae expleto, constet an illa impotentia sit perpetua, ac matrimonium dirimat: alioqui enim ius frustra præscripsisset triennij experimentum. Post elapsum autem idem experientia

trienni-

triennium, si contingat coniugē fugere ob alterius impotentiam, is nō potest cogi redire, donec *admissa impotentia obiecti*. n. lis decidatur argumento cap. Causam De probationibus: ubi viro negatur refutatio vxoris se monachā virginem profertis donec iudiciali sententia quid agi debeat decernatur, Pluribus tractat de hac re Sanchez *disput. 112.*

109. **S E P T I M V M** documentum est: Cum tres sint præcipuæ causæ impotentia; qua matrimonium dirimitur, ad quas cæteræ possunt reduci: frigiditas viri, arctitudo fœminæ, & maleficiū contingens siue in vtroque coniuge, siue in altero tantum: restaurandum esse matrimonium quando experimento deprehenditur erratum esse in illius dissolutione. Siue facta sit ob viri frigiditatem, prout habetur ex 33. q. 1. cap. 1. & 2. atque ex cap. 1. & 5. De frigidis & maleficiatis dum decernunt matrimonium dissolutum ratione frigiditatis viri, instaurandum esse si postea contingat eundem virum ad alias nuptias transire. Intelligit enim matrimonij cōsummatione, prout intelligendum esse bene ostendit Sanchez *lib. 7. disput. 99. num. 3. & 4.* ubi plures alios citat: & totam eam rem plenius consequenter tractat. Siue facta sit dissolutio ob fœminæ arctitudinem, prout habetur ex cap. Fraternitatis §. 2. De frigidis & maleficiatis, per hæc verba de quadam cui aliquid tale contigit. Sententiam diuortij per errorem licet probabilem, nouimus esse prolatam, cum pateat ex postfacto, quod cognoscibilis erat illi, cuius simili committeretur, & ideo inter ipsam & primum virum dicitur matrimonium extitisse. Quare inter eam & præfatum Gu. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus ab inuicem separari. Ad cuius decreti plenam intelligentiam videndus est Sanchez in sequenti q. 2. Siueltem facta sit dissolutio ob impotentiam ex maleficiō, non restaurari matrimonium, si maleficius secundum contractum consumet aut fornicetur, habetur ex cap. finali 33. quæst. 1. Id quod Sanchez ibidem quæst. 3. tractat, limitatque tribus exceptionibus. Prima est, quando sententia dissolutionis matrimonij non est legitime lata: tunc enim debet matrimonium instaurari (vt error sententiæ dissolutionis reparatur) donec adhibeantur omnia requisita ad dissolutionem, qualia sunt triennium experientia, & probationes legitime, seu quas ius ad id requirit: vt iuramenta coniugum & septima manus propinquoꝝ, & inspectiones cum opus fuerit. Secunda est: si impotentia sit ad omnes (quod non contingit communiter) quia talis impotentia, eadem est ratio ac prouentus ex frigiditate. Tertia est: si vir fœminam, à qua ratione maleficii separatus est, fornicarie cognoscit: quia inde intelligitur impedimentum non fuisse perpetuum. Multa sunt quæ de eadem matrimonij restoratione tractat Sanchez in reliqua parte eiusd. disputationis, & duabus sequentibus: apud quem vt & alia, quæ tantum delibauimus accuratioris doctrinæ studiosus videre poterit.

CAPVT XVI.

De impedimento sanguinis attento iure nature.

S V M M A R I V M.

- 110 Iure naturali consanguinitas impedit matrimonium: & quid sit consanguinitas.
111 Duplex linea consanguinitatis vtraque habens suos gradus, & quo modo.
112 Affinitas est consanguinitatis comes: & quo modo.
113 Tres modi quibus matrimonium illicitum esse potest de iure naturali.
114 Matrimonium contractum in 3. aut 4. gradu quomodo sit iure nature illicitum: & quomodo contractum in 1. vel 2. gradu.
115 Gradus in 8. cap. Leuitici prohibiti tanquam aduersantes rationi: & obiectio in contrarium cum solutione.
116 Iusta causa dari non potest matrimonij patris, cum propria filia.
117 In alijs gradibus dari potest: & qua.

Valerij Par. III. Tom. 3.

- 118 Patris cum filia matrimonium est iure nature non modo illicitum, sed etiam inualidum: & quo modo.
119 Diff. ultas, An idem sit dicendum de aliquibus alijs gradibus: vt de coniugio fratris cum sorore.

E X sanguine impedimentum matrimonij iure nature nascitur, quando illo iuncti, non reputantur duo, quantum ratio exigit vt per matrimonium fiant duo in carne vna, iuxta illud Genes. 2. Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Quibus verbis indicatur etiam naturali lege, matrimonij que institutio, homines per matrimonium debere alicui alteri adhæreere quam patri vel matri. Et confirmatur: quia ex natura matrimonij, mulier debet subdita esse viro, ac si. 1. ul. socia, tãquam ei par in matrimonij vsu ad liberorum procreationem: Talis autem subiectio vel societas inter parentes & filios aduersatur iuri naturali, declarato per quartum præceptum Decalogi: ex quo filij semper debent parentibus subiectionem, & reuerentiam quandam peculiarem, quæ cum vsu coniugij stare non potest. Id quod de se ita pater in hoc primo consanguinitatis gradu & omnes Doctores vnanimi consensu admittant (vt notat Sanchez *lib. 7. disput. 51. num. 7.*) irritum esse iure nature matrimonium, quod in eo contrahitur.

An autem idem contingat in aliquibus alijs consanguinitatis aut affinitatis gradibus, difficultatem habet: quam ex professo tractare est scholastici instituti. Quæ autem ad institutum nostrum sufficere posse videntur, paucis complectar aliquot propositionibus: quibus declaratur quando ex tali impedimento matrimonium sit naturali iure inualidum, aut saltem illicitum.

P R Æ N O T A N D V M est autem primo, consanguinitatē communiter definiti tam à Theologis, quam à Iurisperitis, vt Sanchez *meminit lib. 7. disput. 50.* vinculum quod oritur inter illas personas, quæ ab eodem stipite seu parente propinquo descendunt carnali propagatione. Vbi aduerte non dici simpliciter ab eodem parente; sed ab eodem parente propinquo, eo quod consanguinitas deficiat tandem cum longius progreditur: nam alioqui omnes Adami filij, essent consanguinei. Quæ de re late Sanchez *in sequenti disput. 51. quæst. 2.* Quarta autem esse debeat talis propinquitas, vt matrimonium per consanguinitatem reddatur inualidum (quod tradere nostri instituti est) spectato quidem nature iure, declarabitur in hoc capite: spectato vero iure Ecclesiastico, intelligi poterit ex dicendis in sequenti titulo de eadem consanguinitate, prout iure illo impedimentum est matrimonij.

P R Æ N O T A N D V M est secundo, duas institui lineas consanguinitatis, singulas continentes suos gradus, per quos de prædicta propinquitate cõstet, quanta sit. Prior linea dicitur recta; secundum quam multi ab vno sic descendunt, vt inter se vnus sit ab altero procreatus: vt pater, filius, nepos, pronepos, abnepos. Quæ eadem numero, dicitur descenditium: quando à genitoribus ad genitos fit progressus: vt in exemplo proposito: ascenditium vero quando contra, fit progressus à genitis ad genitores dicendo filius, pater, auus, proauus, abauus. Posterior linea est obliqua, seu collateralis, aut transuersa, secundum quã multi ab vno stipite, id est patre descendunt, originemque ducunt: vt duo fratres, filij ipsorum, duo nepotes eorundem fratrum: id est filij filiorum tuorum & sic consequenter.

In iisdem autem lineis, ad instar scalarum, distinguuntur gradus: qui sunt habitudines distantia personarum in eis constitutarum: ex quibus cognoscitur quanta consanguinitatis distantia eadem personæ inter se differant. Nam vt in scala locus ille, in quo primum ponimus pedem, dicitur primus gradus scale, & locus in quo post illum proxime, dicitur secundus, & in quo tertio loco, dicitur tertius, & sic de cæteris: ita in linea consanguinitatis, & quæ est veluti scala ex pluribus personis subordinatis constituta: persona illa quæ primo loco occurrit, facit primum gradum: quæ secundo loco, secundum gradum: & sic deinceps.

Atque ita in recta linea descenditium, quoniam stipes est pater vel mater: & persona quæ proxime occurrit descendendo, est filius vel filia, quæ vero secundo, nepos vel

Rrr 3 neptis